

דילמות אתיות בניהול בית ספר

עדנה פינצ'ובר מנהלת בית הספר הניסויי לילדים מאושפזים במרכז הרפואי הדסה

הרצון לכתוב קוד אתי בבית הספר הניסויי לילדים מאושפזים בהדסה, נולד לפני שנים רבות. במאמר זה, ארצה לחלוק איתכם את המסע שלנו, שרווי בשאלות אתיות, והוא אשר הוביל אותי לנקודה שבה אנחנו נמצאים היום, עם יציאתנו לכתובת הקוד אתי של בית הספר, בשיתוף המרכז לאתיקה בירושלים, בניהולו של מר דניאל מילוא ובליווי של ד"ר שי נחושתאי.

אתחיל בסיפור אישי, שמשקף בעבודתן של רבים מתוך הצוות החינוכי שלנו. לפני שנים רבות עבדתי באופן אינטנסיבי במיוחד עם סם [שם בדוי], נער מתבגר כבן 15, חולה סרטן. הקשר עמו היה חזק במיוחד לאור העובדה שהוא היה תושב צפון הארץ, נשאר לבד במשך שבועות רבים בבית החולים, ובתום הטיפול, היה חוזר לבד באוטובוס הביתה. כשמצבו הלך והחמיר, ישבתי לצידו שעות רבות, ולפעמים, ללא עשייה של ממש... לשבת בשקט, להחזיק את היד או להגיש דבר מה. היו ימים שלא יכולתי לישון. כשבאתי בבוקר לעבודה, ניסיתי לבחור בדרך שלא תעבור על ידי המיטה שלו... פחדתי, שאם אכנס בדרך הרגילה, יודע לי שהוא כבר איננו... המחויבות שלי אליו, מול הפחדים שהציפו אותי התנגשו. במשפחה שלי, טענו שאם כך פני הדברים עלי לעזוב את העבודה. **שאלת הגבולות שלי בין חיי העבודה לחיי הפרטיים, למשפחתי, עלתה ביתר שאת.**

ככל שהתמקצענו בבית הספר של בית החולים, למדנו להכיר את הצרכים ובעקבותיהם פיתחנו תכנית ההכנה לניתוח. **מנהל המחלקה דאז, אמר שלא תהיה תכנית הכנה לניתוח, כי זה מפחיד את הילדים! המורה שהובילה את התכנית, לא ויתרה. הסוגיה שהתמודדנו איתה הייתה- איך ילדים מקבלים מאיתנו את היחס והתשומה הטובים ביותר שאנו סבורים שמגיעים להם, ואיך מתמודדים עם התנגדות המנהל לתכנית שאנו כל כך מאמינים בה.** למאבק הזה שהצליח בסופו של דבר, היו מחירים גדולים... למשל, ימים רבים של כעס וחוסר תקשורת עם הצוות הרפואי. זלזול בדעתנו ועמדתנו, או הסתה כלפי בית הספר ושגיונותיו...

בית הספר שלנו מטפל באוכלוסייה רב תרבותית, המאפיינת את האוכלוסייה בירושלים. גם הצוות החינוכי הוא רב תרבותי, וכולל יהודים וערבים, דתיים ושאינם דתיים. הנושא הרב תרבותי נבחן בבית הספר שלנו ברגישות רבה. החלטנו לדבר עליו, ולהתמודד איתו כחלק מהשליחות החינוכית שלנו. היום אנו יודעים, שההחלטה להתמודד עם המציאות הרב תרבותית, היא התחלה של מסע ארוך ומורכב. **נוצר כאן מתח בין פתיחות וגילוי הלב, לבין הקושי והפחד לשמוע סיפורים אישיים. איך מתרגמים את הימים הלאומיים והחגים של שני העמים לעשייה חינוכית יומיומית לקבלת האחר והשונה, לנוכח האיסורים המפורשים שיש היום במערכת. מי מטפל במי? איך מנהלים קבוצות מעורבות? ועוד שאלות רבות.**

חזית אתית נוספת, קיימת בתחום אחר לגמרי, והיא אחד הנושאים המציקים בבית ספר בבית חולים; הימצאותם של העמותות במחלקות הילדים. עבודת בית הספר מול חלק מהעמותות היא אחד מאבני הנגף, המעלה שאלות אתיות רבות. לפעמים, קיומם של עמותות, מעמידות אותנו בתחרות לא רלבנטית ולא הוגנת. באחד המקרים, מנהל מחלקה קבע שחלק מהחדרים של בית הספר יעברו לשימוש עמותה מסוימת שביקשה לעבוד במחלקה. **זו דוגמה לניגודי אינטרסים, שמחבלים באופן ישיר בעבודת בית הספר. כיצד קורה שבית הספר צריך להצדיק את קיומו לנוכח מתנדבים, מה עושים מול ניגודי אינטרסים בין מנהל מחלקה לבית הספר?**

נושאים מערכתיים רבים נוגעים באתיקה של ניהול בית ספר מיוחד כשלונו. איך אנו צריכים לנהוג למשל, כשאנו עומדים מול מיטה שהווילון סגור מכל הצדדים. האם אנו פותחים כדי להזמין את הילד לבית הספר שלנו? האם אנו עוברים הלאה?...

מה אני אומרת לילדה שאבא ואמא החליטו שלא יספרו לה שיש לה סרטן. במשך חודשים רבים שאני פוגשת את הילדה, אני משתמשת במילים חליפיות, עד שיום אחד הילדה אומרת לי "מחלת הסרטן שלי..." האם אני מאשרת? האם אני מספרת להורים? וכל זה כשאנחנו יודעים מניסיונו ומהספרות המקצועית, שהילדים מבינים בעצמם ואין זה נכון להסתיר מפני הילד את שם המחלה שלו...

לסיכום, מכל האמור ומסוגיות רבות נוספות בחיי היומיום שלנו, חשוב לנו לייסד את הקוד האתי. אנו רוצים להסכים על הערכים שלאורם אנו פועלים, כדי שנוכל להגיד לעצמנו ולעמיתנו, שהקוד האתי שלנו למשל, **לא מאפשר לנו לנהוג איפה ואיפה, שהקוד האתי שלנו מחזק אותנו בתחושת המחויבות וגבולותיה.** אנחנו זקוקים לקוד אתי כדי שנדע כולנו מה ראוי, ומה הוגן במצבים שונים שאנו נקלעים אליהם. אנו זקוקים לקוד אתי כדי שתהיה לנו כתובת להתייעצות, ובסיס למחשבה בדילמה ערכית ומקצועית הנוגעת להתנהלות הראויה.

אנו מקווים שתהיה זו תחילתה של דרך מופלאה.